

העליה – כשהיא ערבית / נתן אלתרמן

1

במשך היום הראשון לרישום הערבים המבקשים לחזור את "הגדה המערבית" נחתמו בקשות ושאלונים של מאה אלף נפש.

יחד עם ידיעה זו באו בעתוננו דבריו של יו"ר בית-הנבחרים הירדני שאמר כי "נהירה זו מעידה על תודעה לאומית ועל הכרת האחריות המפעמת את החוזרים". חוגים "יודעי-דבר" אצלנו מתיחסים, כמובן, בספקנות לאמירה זו, שכן יש סימנים כי אותה נהירה אינה רק פרי תודעה, אלא גם פרי לחץ חזק על הפליטים מצד ממשלת ירדן, לחץ ושיסוי שעוררו את ממשלתנו להחמיר את "הבדיקה הבטחונית". ואף-על-פי כן אפשר לראות את הדברים גם מצד אחר, שאינו צד הבטחון בלבד.

רצוני לומר כי באותו יום שבו נרשמו מאה אלף ערבים לחזור אל השטחים שבשלטון ישראל, לא שמענו אפילו על מאה יהודים, או על עשרה יהודים, מיושבי ארצות-הרווחה שקמו להירשם לעליה ארצה. וזאת על אף העובדה שעם ישראל לא פסק מלהאמין ומלטעון, בכל שנות נדודיו בגולה, שיש לראותו כעם אשר גלה ממקום זה, המכונה כיום "הגדה המערבית".

רצוני לומר כי אותם דברים שהצהיר יו"ר הפלאמנט הירדני בענין "תודעה לאומית והכרת האחריות", הם למעשה ניסוח ציוני מובהק והם רק דוגמא אחת מרבות לכך שבעמדתנו לגבי "השטחים המוחזקים" ויתרנו, למעשה, לערבים על עיקרי הטיעון הציוני והטרמינולוגיה של שיבת-ציון. חוסיין מלך ירדן הטוען כיום קבל-עולם כי לא יוותר לעולם על חברון ובית-לחם יהודה ויריחו. הוא הטוען כיום כי לא ישכח ולא יזנח אדמת-קודש זו שהיא חלק משלמותה של הממלכה ההאשמית – אף כי שלמות זו היא פיקציה שרירותית אשר הוותק שלה אינו מגיע אף לעשרים שנה – ואילו אנו, כנגד זה, מסתפקים בהצהרות כי על "עתידם" של שטחים אלה ידובר בשיחות-שלום בינינו ובין הערבים, ואם נשמעים מתוכנו לפעמים דיבורים בנוסח אחר הם מעוררים מיד רתיעות והכחשות.

2

ביום בו סיפרו העתונים על אותם מאה אלף ערבים, שכבר נרשמו לשוב לארץ-ישראל, מצאנו אף בעתונה של מפלגה ארצישראלית מושרשת כמפ"ם, מאמר ראשי המסביר בכל התוקף כמה חשוב להשתדל שלא לומר, חלילה, שום דבר מחייב בענין גבולותיה של ישראל וכמה ראוי "לשוב ולהצהיר שגורל הגדה, להוציא את ירושלים, ייקבע במשא-ומתן לשלום". הצהרה כזאת, אומר העתון, יהיה לה "הד בינלאומי רחב" והיא תקבע "בסיס איתן, מדיני ומוסרי, להמשך מאבקנו על השלום".

ייתכן כי אפילו בין חברי מפ"ם היו שחייכו למקרא דבריו הנמרצים של עתונם בענין "הבסיס האיתן". דומה שאפילו מבחינת היסוד "המדיני והמוסרי" הנ"ל היה ערך רב יותר דווקא לדבריו של שר-הבטחון – שכנגדם בעיקר יצא חוצץ עתונה של מפ"ם – דברים שהדגישו את קשרינו עם חבל-ארץ זה שהוא ערש תולדותינו ותרבותנו. דומה, כי דווקא זה הדבר הצריך להיאמר – וטוב שנאמר מפי שר-הבטחון ולוא רק כהבעת דעה אישית – אם ברצוננו לשוות צידוק וסיכוי להמשך מאבקנו לא רק על השלום ועל הדו-קיום אלא על הקיום כפשוטו.

3

משום כך טוב היה לקרוא בשבוע זה מה שאמר יצחק טבנקין, בישיבת המרכז של אחה"ע, על ארץ-ישראל השלמה "שיש לבנות אותה, ליישב אותה ולרכז בה את רוב העם היהודי", ענינים שהם אלף-בית של תור-התחיה ושל שיבת-ציון. משום כך קיבל הציבור ברגש-תודה וברגש-צפיה שבאה על סיפוקה, העקרוני לפחות, את דבריו של יגאל אלון על הצורך ליצור "נוכחות ישראלית, התישבותית ועירונית, חקלאית וצבאית" בארץ-ישראל שלמה זו, אף כי איני סבור שהיה עליו לשלב בדברים אלה את התמיהה המודגשת של "ששר בישראל שלל את יחוסם המקראי של הגולן והבשן". אני עומד על הערה זו משום שאין ספק שרמת הגולן היא שטח בשליטתנו בו צריכה להיות לנו צו עליון מבחינה בטחונית אֶלמנטארית. זהו צו עליון משום שישראל הקודמת, "הישנה", זו שישוּבִיה בצפון היו חשופים לאש הסורים, היא חשובה ויקרה לנו לא פחות מכל הישגי מלחמת-ששת-הימים. ואף-על-פי-כן, מה שאמר שר-הבטחון בענין קשרינו העמוקים עם חבל חברון ובית-לחם יהודה, למשל, הם דברים נכונים ונחוצים. ראשית, מפני ש"יחוסו המקראי" של חבל-ארץ זה הוא באמת גדול יותר מזה של הגולן והבשן, ושנית משום ש"יחוס" זה חובה להזכירו, ואם מזכירים אותו יש להזכירו בהקשר הנכון ובמקום הנכון; ושלישית, משום שדבריו לא שללו יחוסם המקראי של אזורים אחרים, את הצביעו נכונה על נקודת-עיקר, אשר כל השאר מתחבר אל שרשיה. מצד זה של עיקר ושל היקף היו גם הדברים שנשמעו באותו כינוס אל אחה"ע מן הדברים הנחוצים לאומה כסם-חיים בימים אלה, ולא רק מבחינה "נפשית" כלפי פנים, כי אם גם מבחינת תועלת מדינית ותזכורת כלפי חוץ.

דברים אלה, אף שאין הם הולמים את הנוסח הרשמי שיש רואים בו "בסיס איתן", צריכים לעורר בנו לא רתיעה אלא תחושה של הנחות-יסוד, של המשך טבעי לעיקרים אשר זמננו עומד עליהם.

במידה שיש ערך ל"הד בינלאומי" עלינו לדאוג לכך שהד זה ייקבע לא לפני דקדוקי הניסוח האומרים ש"גורל השטחים המוחזקים ייקבע בשיחות-שלום". תיבה זו – "גורל" – אינה שייכת כלל לניסוח כזה. היא מזדקרת מתוכו והורסת אותו מבית, שכן גורל אינו מהות דיפלומאטית וענין לניסוחים נוחים, וכשאנו אומרים שהוא רק "גורל-השטחים", אין לדעת אם הוא באמת רק גורלם בלבד או שהוא יותר מזה. ידיעת הדברים הללו נחוצה לנו גם לשם אותה "הסתערות על העם היהודי", שעליה דיבר יצחק טבנקין, הסתערות שתוצאותיה עשויות לחרוץ דינו של כל המעשה.

חדלון העליה איים על עתידו של העם היהודי ועל עתידה של המדינה עוד לפני מלחמת-ששת-הימים. אך הנצחון במלחמה זו משווה לשאלה זו דחיפות חדשה, חד-פעמית, דחיפות שאינה עתידה אולי להישנות, כשם שפני הדברים כיום הן פנים שאינן נשנות. דחיפות זו היא פרי התחושה האומרת כי דברי הימים מתקפלים כעת בירחים ולא ביובלות ועידנים. עלינו לעשות הכל כדי שהנצחון האין-שני שהנחיל תבוסה לצבאות-ערב לא יהיה גם ראשית תבוסה לרעיון התחיה הלאומית של ישראל. עלינו להבין כי העידר העליה מסוכן לבטחונה של ישראל ולקיומו של העם יותר מן הסיכון הבטחוני של הערבים החוזרים אל "הגדה המערבית". היעדר עליה הוא ענין הנוגע ביסודי משמעותו של הזמן הזה והוא עשוי לכרסם בשרשי זכותו של העם על ארץ-ישראל.

ההתישבות והעליה הן שתי הזרועות שבה נחזיק בארץ-ישראל ובעתידו של העם. בלעדי שתי זרועות אלו הרינו עם שארצו ועתידו לפניו והוא כרות-ידיים מליטול אותם.

העליה נחוצה לנו כיום לא רק כתשובה לסכנה הדמוגרפית של התהוות רוב ערבי במדינת ישראל, אלא כתשובה לכל הגותן ועמלן של הקורות, כתשובה לכל אלה שעמלו לשאת בהן ולהמשיכן, החל מגונזי המגילות בכדי-החרס של קומראן ועד קרבנם ועמלם של החלוצים בראשית המאה ועד כל אותה אָפופיאה של מצור ושל העפלה ושל מוסרי-נפשם בשנים שלפני קום המדינה ועד חיילי הקרבות אשר מתש"ח ועד תשכ"ז. העליה נחוצה לנו כתשובה לסכנת התוהו אשר אל מולו עשויה לעמוד משמעות הסיפור היהודי שהגיע כיום אל אחד העמוקים שבעיקריו, ומכאן ואילך הוא עלול להישאר עומד על מול קפאון וריקות של תם-ולא-נשלם. העליה נחוצה לנו כיום כדי שמאמצי תחייתו של עם ישראל, ודין-ודברים שהיו לו עם אומות העולם על פתיחת השערים, לא יעמדו, בסופו של דבר, על מול שערים פתוחים-אך-ריקים מאין בא, ולא יהפכו, בסופו של דבר, לבדיחה עולמית אשר לעומתה תעמוד רק השאלה מי יתחיל לצחוק ראשון, אנחנו או העולם מסביב. על-כל-פנים, אם כך יתגלגלו הדברים, ברור, שלא עם ישראל יהיה צוחק אחרון.

עובדה זו של מאה אלף ערבים הנרשמים ביום אחד לחזור, בזכות ולא בחסד, לארץ ישראל, בעוד שאף לא החלק האלף מזה נע באותו יום לעלות מתפוצות ישראל, עובדה זו היא ברק המאיר את צמיחתו של אבסורד, אשר לא רק שלטונות-הבטחון צריכים ליתן דעתם עליו ושום "בדיקה בטחונית" לא תמנע אותו.

ענין זה חשוב מכל הצהרות ממשלתיות כלפי חוץ ומכל ועידות של מיליונרים כלפי פנים. על הכף מוטלים דברים שאינם נקבעים בהצהרות ואינם נקנים בכסף. דברים אשר בלעדיהם עשוי כל השאר ליהפך למישחק על פי תהום.